

Yliopistosairaalan määrittelyä tulevassa Sote-lainsäädännössä

Dekaani Risto Renkonen, Lääketieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto

Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirien toimitusjohtajat esittävät yhdessä vastaavien yliopistojen rehtoreiden kanssa, että sosiaali- ja terveysministeriö ottaa **yliopistollisen sairaanhoitopiirin määrittelmän mukaan sote-uudistuksen** yhteydessä valmistettavaan lainsäädäntöön jäljempänä tarkemmin kuvatuin perusteluin (allekirjoitettu liite 1).

Yliopistollisen sairaalan rooli ja tehtävät tulisi määritellä lainsäädännössä koko maata koskien yhdenmukaisin perustein. Kun ilmeisesti sote-uudistuksen yhteydessä on tarkoitus kumota nykyinen erikoissairaanhoitolaki, tulee relevantit säännökset erikoissairaanhoitolaista siirtää ajantasaistettuna muuhun lainsäädäntöön eli käytännössä joko terveydenhuoltolakiin tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavaan lakiin.

Laissa tulisi säätää mm. seuraavista asioista;

1. yliopistosairaalan hallintoon tulee yliopiston osallistua sovitulla tavalla
2. yliopistosairaalan ja yliopiston välille tulee tehdä sopimus, jossa sovitaan yhteistyöstä
3. yliopistosairaallalla ja yliopistolla tulee olla yhteistä henkilöstöä, yhteisiä resursseja ja yhteisiä yksiköitä sovitulla tavalla
4. yliopistosairaalan tehtävänä on muun ohella harjoittaa tutkimusta
5. yliopistosairaalan ja yliopiston väliseen, perustehtävään liittyvään tutkimus- ja opetusyhteistyöhön ei sovelleta hankintalakia

Perustelut:

1. Yliopistosairaalan määrittelyssä on kyse myös yliopiston roolista yliopistosairaalan hallinnossa. Nykyisin yliopistolla on oikeus erikoissairaanhoitolain 25 §:n mukaisesti nimetä kaksi jäsentä sairaanhoitopiiriin valtuustoon 10 % ääniosuudella ja kaksi hallitukseen. Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit ja yliopistot, joissa on lääketieteellinen tiedekunta tai vastaavaa yksikkö, haluavat kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että kansainvälisissä yliopistosairaalan kriteereissä yliopiston edustus yliopistosairaalan hallinnossa on yksi yliopistosairaalan tunnusmerkki. Esimerkiksi yhdysvaltalaisessa Joint Commission –akkreditaatiossa, joka on pääosassa osavaltioita edellytyksenä Medicare- ja Medicaid –ohjelmiin pääsyle, on edellytyksenä yliopistosairaalaksi rekisteröitymiselle se, että ”The applicant hospital is organizationally or administratively integrated with a medical school”. Vastaavasti esimerkiksi NHS:n piirissä yliopistosairaalan nimityksen käyttäminen edellyttää muun ohella ”Board membership of a non-Executive Director from the Faculty”. Olisi tärkeää, että myös suomalaiset yliopistosairaalat vastaisivat rakenteiltaan ulkomaisia verrokkejaan.

2. Tarvetta olisi myös selkeyttää yliopistosairaalan roolia yliopiston ensisijaisena kumppanina opetuksen ja tutkimuksen edellytysten luomisessa. Rooli perustuu nyt terveydenhuoltolain yksittäisiin säännöksiin. Näitä ovat mm. terveydenhuoltolain 60 § koskien lääkärin peruskoulutuksen koulutuskorvauksia, terveydenhuoltolain 61 § yliopistollisen sairaanhoitopiirin velvoitteista yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksen koordinoinnissa ja myös terveydenhuoltolain 65 § koskien yliopiston oikeutta käyttää yliopistollisen sairaalan tiloja opetuksen ja tutkimuksen tarpeisiin. Käytännössä monilla erityisvastuualueilla opetusta ja tutkimusta on hajautettu myös yliopistosairaalan

ulkopuolelle. Yliopistosairaala koordinoi kuitenkin myös tällöin kokonaisuutta ja varmistaa suhteessa yliopistoon sen, että edellytykset lääketieteelliselle tutkimukselle ja opetukselle ovat olemassa. Yliopisto päättää myös tällöin itsenäisesti, missä se antaa opetusta, mutta selkeä sääntely tältäkin osin varmistaa paremmin yliopiston perustehtävän toteutumisen.

3. Konkreettinen tarve erillissääntelylle on ensinnä yliopiston ja yliopistosairaalan yhteisten tehtävien osalta, joista nykyisin on säädetty erikoissairaanhoidolain 28 §:ssä. Yliopiston **lääketieteellisen tiedekunnan henkilöstöllä on lähtökohtaisesti kaksi samanaikaista palvelussuhdetta eli toinen yliopistoon ja toinen sairaalaan**. Yliopiston palvelussuhde on välttämätön opetustehtävien hoitamiseksi, koska esimerkiksi professoreita ei voi olla muualla kuin yliopistolain tarkoittamissa yliopistoissa. Vastaavasti palvelussuhde sairaalaan on välttämätön potilashoitoon osallistumiseksi, koska ilman palvelussuhdetta tutkija on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 2 momentin tarkoittaman sivullisen asemassa, eikä hänelle voida antaa potilashoitoa koskevia tietoja. Yhteinen palvelussuhde käytännössä toteutuu esimerkiksi siten, että yliopisto täyttää professorin tehtävän siitä annettujen määräysten mukaisesti (yliopistolaki 33 § ja yliopiston johtosääntö), sairaalan edustajat osallistuvat valintaprosessiin esimerkiksi lausuntomenettelyn kautta ja professorin tehtävään valittu valitaan prosessin jälkeen sairaalan ns. sivuvirkkaan sitä haettavaksi julistamatta. Tämä viimeksi mainittu on poikkeus kunnallisen viranhaltijalain 2 luvun 4 §:n erittäin vahvasta pääsäännöstä, jonka mukaan virkasuhteeseen ottaminen edellyttää julkista hakumenettelyä, jollei laissa jäljempänä toisin säädetä. Erillissääntely on välttämätöntä yhteisten palvelussuhteiden mahdollistamiseksi.

4. Yliopistollisen sairaalan tehtävät ja vastuut liittyvät erityisosaamisen, opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen ja kehittämistoiminnan tuottamaan hoidon laadun sekä potilasturvallisuuden ylläpitoon ja parantamiseen. **Yliopistollisille sairaaloille on asetettu suoranaisia velvollisuuksia lääkäreiden perusopetuksen ja erikoislääkärikoulutuksen tuottamisessa**. Erityisesti tarvitaan lakiin kirjaus siitä, että **yliopistollisella sairaalalla on velvollisuus tehdä tieteellistä tutkimusta**. Nyt tällainen suoranainen velvoite puuttuu, mikä vaikeuttaa yliopistosairaalassa tutkimusta tekevien tutkijoiden rahoituksen hakemista ja saamista. **Yliopistosairaaloiden tulee olla tutkimuslaitoksia**, jotta nyt ne olisivat hakukelpoisia esim. Suomen Akatemian Lippulaiva yms. hauissa. Valtion tutkimusrahoituksen vähentyessä on muun ulkopuolisen tutkimusrahoituksen osuuden kasvettava merkittävästi, mikäli jatkossakin halutaan kehittää ja tutkia, jotta potilaiden hoito olisi jatkossa entistäkin korkeatasoisempaa.

5. Konkreettinen tarve erillissääntelylle olisi myös yliopistosairaalan ja yliopiston keskinäisten taloudellisten suhteiden osalta koskien asianomaisten perustehtävänä olevan lääketieteellisen tutkimuksen ja opetuksen toteuttamista. Kummallakin osapuolella on tutkimukseen liittyviä resursseja kuten tiloja, laitteita ja myös henkilöstöä etenkin tutkimuksen tukipalveluissa. Olisi erittäin tarpeellista, että osapuolet voisivat asettaa kyseisiä resursseja toisen osapuolen käyttöön esimerkiksi tila- ja laitevuokrana, palvelumyyntinä tai mahdollisesti henkilöstön vuokrauksena ilman, että kyse on julkisesta hankinnasta tai markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta. Yhteistyötä voi perustella julkisista hankinnoista annetun lain 2 luvun 16 §:ssä kuvatulla horisontaalisella yhteistyöllä, mutta hankintalaki asettaa myös tälle rajoituksia. **Erillinen sääntely parantaisi olennaisesti yliopiston ja yliopistosairaalan yhteistyön ja tätä kautta tutkimus- ja opetustoiminnan edellytyksiä**.

17.2.2020

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/8868/2019

Suomen yliopistollisten sairaanhoitopiirien ja lääketieteen alan koulutusta antavien yliopistojen lausunto koskien yliopistosairaalan määrittelyä lainsäädännössä

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt viitteessä mainitulla asiakirjalla lausuntoja ns. Uusimaa-PKS-Helsinki sote-erillisselvityksen loppuraportista. Loppuraportissa käsitellään muun ohella HUSin asemaa Uudenmaan erillisselvityksessä. HUS olisi oma juridinen oikeushenkilönsä, jonka asemasta säädettäisiin lailla. HUSilla olisi tarkennettavan terveydenhuollon lainsäädännön pohjalta toissijainen järjestämisvastuu erikoissairaanhoidon palveluista. HUSiin keskitettäisiin nimenomaisilla säädöksillä esimerkiksi yhteispäivystysten toiminta, ensihoito ja synnytykset nykytilaa vastaavasti. HUSin järjestämisvastuu koskisi vaativaa ja yliopistosairaalatehtävän edellyttämää erikoissairaanhoidon ja sen järjestämiseksi tarpeellista muuta erikoissairaanhoidon, kiireellistä sairaalahoitoa kokonaisuudessaan ja muuta erikoissairaanhoidon siltä osin kuin maakunnat eivät ole ottaneet sitä järjestettäväkseen.

Tiivistetysti edellä kuvatun järjestelyn seurauksena yliopistollisen sairaalan rooli Uudellamaalla tulee käytännössä mallin perusrakenteiden johdossa pääpiirteiltään määritellyksi, mikä korjaa yhden nykyisen lainsäädännön keskeisen puutteen. Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit ja lääketieteen alan koulutusta antavat yliopistot haluavat kuitenkin kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että kyse ei ole vain Uttamaata ja HUSia koskevasta asiasta, vaan yliopistollisen sairaalan rooli ja tehtävät tulisi määritellä lainsäädännössä koko maata koskien yhdenmukaisin perustein. Kun ilmeisesti sote-uudistuksen yhteydessä on tarkoitus kumota nykyinen erikoissairaanhoidolaki, tulee asianomaiset säännökset erikoissairaanhoidolaista siirtää ajantasaistettuna muuhun lainsäädäntöön eli käytännössä joko terveydenhuoltolakiin tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavaan lakiin.

Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit ja lääketieteen alan koulutusta antavat yliopistot esittävät, että sosiaali- ja terveysministeriö ottaa yliopistollisen sairaanhoitopiirin määrittelyn mukaan sote-uudistuksen yhteydessä valmisteltavaan lainsäädäntöön jäljempänä tarkemmin kuvatuin perusteluin.

17.2.2020

Perustelut

Konkreettinen tarve erillissäätelylle on ensinnä yliopiston ja yliopistosairaalan yhteisten tehtävien osalta, joista nykyisin on säädetty erikoissairaanhoidon lain 28 §:ssä. Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan henkilöstöllä on lähtökohtaisesti kaksi samanaikaista palvelussuhdetta eli toinen yliopistoon ja toinen sairaalaan. Yliopiston palvelussuhde on välttämätön opetustehtävien hoitamiseksi, koska esimerkiksi professoreita ei voi olla muualla kuin yliopistolain tarkoittamissa yliopistoissa. Vastaavasti palvelussuhde sairaalaan on välttämätön potilashoitoon osallistumiseksi, koska ilman palvelussuhdetta tutkija on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 13 §:n 2 momentin tarkoittaman sivullisen asemassa, eikä hänelle voida antaa potilashoittoa koskevia tietoja. Yhteinen palvelussuhde käytännössä toteutuu esimerkiksi siten, että yliopisto täyttää professorin tehtävän siitä annettujen määräysten mukaisesti (yliopistolaki 33 § ja yliopiston johtosääntö), sairaalan edustajat osallistuvat valintaprosessiin esimerkiksi lausuntomenettelyn kautta ja professorin tehtävään valittu valitaan prosessin jälkeen sairaalan ns. sivuvirkaan sitä haettavaksi julistamatta. Tämä viimeksi mainittu on poikkeus kunnallisen viranhaltijalain 2 luvun 4 §:n erittäin vahvasta pääsäännöstä, jonka mukaan virkasuhteeseen ottaminen edellyttää julkista hakumenettelyä, jollei laissa toisin säädetä. Erillissäätely on välttämätöntä yhteisten palvelussuhteiden mahdollistamiseksi.

Voimaaolevassa lainsäädännössä on useita säännöksiä, joissa yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle kuntayhtymälle ja yliopistollisille sairaaloille itselleen säädetään tehtäviä ja vastuita. Tällaisia säännöksiä on muun muassa terveydenhuoltolaissa, ns. keskittämisasetuksessa ja ns. päivystysasetuksessa. Nämä tehtävät liittyvät erikoissairaanhoidon työnjakoon sekä alueellisesti ja valtakunnallisesti keskitettävään erikoissairaanhoidon. Yliopistollisen sairaalan tehtävät ja vastuut liittyvät erityisosaamisen, opetuksen ja tieteellisen tutkimuksen ja kehittämistoiminnan tuottamaan hoidon laadun sekä potilasturvallisuuden ylläpitoon ja parantamiseen. Yliopistollisille sairaaloille on asetettu suoranaisia velvollisuuksia lääkäreiden perusopetuksen ja erikoislääkärikoulutuksen tuottamisessa. Erityisesti tarvitaan lakiin kirjaus siitä, että yliopistollisella sairaalalla on velvollisuus tehdä tieteellistä tutkimusta. Nyt tällainen suoranainen velvoite puuttuu. Tämä vaikeuttaa yliopistosairaalassa tutkimusta tekevien tutkijoiden rahoituksen saantimahdollisuuksia. Valtion tutkimusrahoituksen vähentyessä on muun rahoituksen osuus merkittävä.

Konkreettinen tarve erillissäätelylle olisi myös yliopistosairaalan ja yliopiston keskinäisten taloudellisten suhteiden osalta koskien asianomaisten perustehtävänä olevan lääketieteellisen tutkimuksen ja opetuksen toteuttamista. Kummallakin osapuolella on tutkimukseen liittyviä resursseja kuten tiloja, laitteita ja myös henkilöstöä etenkin tutkimuksen tukipalveluissa. Olisi erittäin tarpeellista, että osapuolet voisivat asettaa kyseisiä resursseja toisen osapuolen käyttöön esimerkiksi tila- ja laitevuokrana, palvelumyyntinä tai mahdollisesti henkilöstön vuokrauksena ilman, että kyse on julkisesta hankinnasta tai markkinoilla tapahtuvasta toiminnasta. Yhteistyötä voi perustella julkisista hankinnoista annetun lain 2 luvun 16 §:ssä kuvatulla horisontaalisella yhteistyöllä, mutta hankintalaki asettaa myös tälle rajoituksia. Erillinen sääntely parantaisi

17.2.2020

olennaisesti yliopiston ja yliopistosairaalan yhteistyön ja tätä kautta tutkimus- ja opetustoiminnan edellytyksiä.

Tarvetta olisi myös selkeyttää yliopistosairaalan roolia yliopiston ensisijaisena kumppanina lääketieteen alan opetuksen ja tutkimuksen edellytysten luomisessa. Rooli perustuu nyt terveydenhuoltolain yksittäisiin säännöksiin. Näitä ovat mm. terveydenhuoltolain 60 § koskien lääkärin peruskoulutuksen koulutuskorvauksia, terveydenhuoltolain 61 § yliopistollisen sairaanhoitopiirin velvoitteista yliopistotasaisen terveyden tutkimuksen rahoituksen koordinoinnissa ja myös terveydenhuoltolain 65 § koskien yliopiston oikeutta käyttää yliopistollisen sairaalan tiloja opetuksen ja tutkimuksen tarpeisiin. Käytännössä monilla erityisvastuualueilla opetusta ja tutkimusta on hajautettu myös yliopistosairaalan ulkopuolelle (esim. Tyks erva, jossa lääketieteen perusopetusta annetaan Tyksin lisäksi SatSHP:ssä ja VSHP:ssä tai KYS erva, jossa lääketieteen perusopetusta annetaan myös KSSHP:ssä, Siun sotessa ja Essotessa). Yliopistosairaala koordinoi kuitenkin myös tällöin kokonaisuutta ja varmistaa suhteessa yliopistoon sen, että edellytykset lääketieteelliselle tutkimukselle ja opetukselle ovat olemassa. Yliopisto päättää myös tällöin itsenäisesti, missä se antaa opetusta, mutta selkeä sääntely tältäkin osin varmistaa paremmin yliopiston perustehtävän toteutumisen.

Yliopistosairaalan määrittelyssä on kyse myös yliopiston roolista yliopistosairaalan hallinnossa. Nykyisin yliopistolla on oikeus erikoissairaanhoitolain 25 §:n mukaisesti nimetä kaksi jäsentä sairaanhoitopiiriin valtuustoon 10 % ääniosuudella ja kaksi hallitukseen. Pääministeri Sipilän kaudella valmistellussa sote-uudistuksessa oli tarkoitus poistaa ainakin lain tasoinen sääntely koskien yliopistojen edustusta yliopistollisia sairaaloita ylläpitävien maakuntien hallintoelimissä. Mahdollista olisi ollut huomioida yliopistojen edustus maakunnan sääntöjen kautta, jos maakuntavaltuusto olisi katsonut tämän tarkoituksenmukaiseksi. Vaaleilla valittuun valtuustoon ei luonnollisestikaan olisi yliopiston edustajia ollut mahdollista sovittaa. Suomen yliopistolliset sairaanhoitopiirit ja lääketieteen alan koulutusta antavat yliopistot haluavat kiinnittää sosiaali- ja terveysministeriön huomiota siihen, että kansainvälisissä yliopistosairaalan kriteereissä yliopiston edustus yliopistosairaalan hallinnossa on yksi yliopistosairaalan tunnusmerkki. Esimerkiksi yhdysvaltalaisessa Joint Commission -akkreditaatiossa, joka on pääosassa osavaltioita edellytyksenä Medicare- ja Medicaid –ohjelmiin pääsyle, on edellytyksenä yliopistosairaalaksi rekisteröitymiselle se, että ”The applicant hospital is organizationally or administratively integrated with a medical school”. Vastavasti esimerkiksi NHS:n piirissä yliopistosairaalan nimityksen käyttäminen edellyttää muun ohella ”Board membership of a non-Executive Director from the Faculty”. Olisi toivottavaa, että myös suomalaiset yliopistosairaalat vastaisivat rakenteiltaan ulkomaisia verrokkejaan.

Lisätietoja

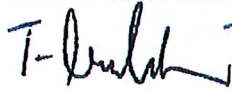
Lisätietoja lausunnossa mainituista asioista antaa HUS-kuntayhtymän hallintojohtaja Lauri Tanner, lauri.tanner@hus.fi, p. 050 438 3602.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri

Juha Tuominen
toimitusjohtaja

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Tarmo Martikainen
sairaanhoitopiirin johtaja

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

Ilkka Luoma
sairaanhoitopiirin johtaja 21.2.2020

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri

Risto Miettunen
sairaanhoitopiirin johtaja

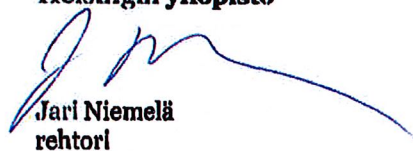
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri

Göran Honga
sairaanhoitopiirin johtaja

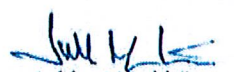
17.2.2020

Helsingin yliopisto

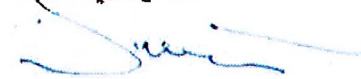
Jari Niemelä
rehtori

Itä-Suomen yliopisto

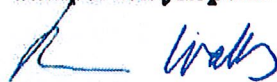
Jukka Mönkkönen
rehtori

Oulun yliopisto

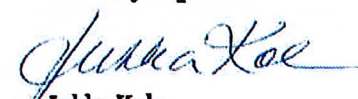
Jouko Niinimäki
rehtori

Tampereen yliopisto

Mari Walls
rehtori

Turun yliopisto

Jukka Kola
rehtori